

BREVIARIS

Vesuvi a casa
El poder
d'Emily Dickinson

Adrienne Rich

PUV

BREVIARIS

XXX

Vesuvi a casa

El poder d'Emily Dickinson

Adrienne Rich

Traducció i edició
de Carme Manuel

P U V
UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Títol original: «Vesuvius at home: The Power of Emily Dickinson»
en *On Lies, Secrets, and Silence: Selected Prose*,
publicat per acord amb W.W. Norton & Company
© Adrienne Rich, 1979

© de la traducció del text: Carme Manuel
© d'aquesta edició: Universitat de València
Setembre 2022

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques, 13 - 46010 València
Coordinació editorial: Amparo Jesús-María
Disseny de la col·lecció: Enric Solbes
Maquetació: Celso Hernández de la Figuera

ISBN: 978-84-1118-056-6 (paper)

ISBN: 978-84-1118-057-3 (ePub)

ISBN: 978-84-1118-058-0 (PDF)

Edició digital

ÍNDIX

Pròleg
per Vicent Berenguer

7

Introducció
per Carme Manuel

11

Vesuvi a casa.
El poder d'Emily Dickinson

43

Bibliografia

101

Pròleg

L'obra poètica i assagística d'Adrienne Rich (Baltimore, 1929-Santa Cruz, 2012) reflecteix una evolució personal conscientment compromesa amb el seu temps; tant pel seu origen familiar com per la seua àmplia formació –amb l'incentiu dels seus pares–, ben prompte es veié impel·lida a superar les cotilles convencionals de la cultura nord-americana patriarcal, protestant i blanca. Era jueva per part de pare (no sionista), de mare protestant (del Sud), i juntament amb la seua germana fou educada dins el cristianisme. Estudià a l'anomenat aleshores Radcliffe College (Cambridge), una universitat d'arts liberals –la Harvard de les dones– on descobrí nous horitzons sobre si mateixa.

Els més de vint llibres que comprenen la seua obra poètica i assagística mostren tot un recorregut reivindicatiu en què l'objecte de la seua escriptura no deixa mai d'interrogar sobre el fet de ser dona, passant pel qüestionament dels rols assignats pel sistema heteronormatiu, la reflexió sobre el capitalisme, l'Holocaust jueu de la Segona Guerra Mundial, el racisme, la sexualitat, la violència nord-americana, l'activisme contra les guerres del Vietnam i també de l'Iraq, la maternitat, les arrels nacionals i fins i tot la geografia, entre altres. En la seua poesia dominen sempre aquests aspectes socials

per damunt dels personals, que en tot cas Rich evita i refusa pel punt d'asfíxia al qual troba que s'arriba en molts poemes. Quant a l'escriptura poètica, inicialment es desplega des del respecte als cànons clàssics cap a l'adopció d'estructures rítmiques més lliures amb versos cadenciosos, generalment llargs.

En els anys cinquanta, quan comença a publicar la seua poesia, s'implica com més va més activament com a dona jueva, feminista i activista lesbiana; participa en col·lectius de dones i publicacions, fa xarrades i conferències arreu del país en les quals exposa i planteja la complexa problemàtica de l'alliberament de les dones, tot mirant sempre de defugir els llocs convencionals i analitzant les fal·làcies de la societat consumista i del patriarcat. Sobre aquestes qüestions, els articles i les conferències d'Adrienne Rich representen un valuós document de referència, fruit d'un esforç intel·lectual molt reeixit tant a l'hora de trencar el silenci com a l'hora de mostrar quin tipus de silenci s'està trencant.

Rich dona una importància cabdal al capitalisme com a ordre global i transnacional, que suplanta governs, i també al significat autèntic d'unes eleccions lliures i d'un compromís polític personal, condicions que determinen tant la vida les dones com la de les classes marginades. D'una banda, la seua poesia problematitza aquestes qüestions i expressa tot aquest context vital, el convoca i l'il·lustra amb el seu llenguatge alhora analític i emotiu que ha connectat amb tanta gent des dels primers llibres. D'una altra, la prosa –assagística, reflexiva, memorialista, periodística– aporta a la seua personalitat un lúcid complement amb el qual construeix un corpus d'arguments dialèctics amb què combatre les nocions manipuladores de determinat llenguatge pretesament

progressista que entrebanca igualment l'emancipació de la dona i de les classes oprimides, dos aspectes que ella reitera que cal veure units.

Ens trobem davant d'una persona plenament identificada amb el dolorós procés de constituir-se en poeta des de la ubicació en un cos de dona, en un temps i una societat on les imatges específiques de les dones estaven implícitament –si no explícitament– devaluades i tractades de forma condescendent; on qui avaluava era l'home, el patró. Així és com s'incorpora i contribueix, juntament amb altres dones –Audre Lorde, Judy Grahn, Alice Walker, Muriel Rukeyser, Gwendolyn Brooks, Juliet Michel, Carol Hanisch, etc., a més de les europees–, a clavillar totes aquestes barreres culturals, que en definitiva són polítiques. Per això, entre altres actituds de protesta, és significatiu que quan el 1974 li atorguen el Premi Nacional del Llibre, es nega a rebre'l individualment i s'ajunta amb les altres dues poetes nominades, Alice Walker i Audre Lorde, per a rebre'l en nom de totes les dones les veus de les quals no s'han escoltat en un món opressor. D'igual manera, el 1997, també refusà acceptar de la Casa Blanca la Medalla Nacional de les Arts com a protesta pel cinisme de l'Administració Clinton, que duia anys retallant els diferents programes culturals.

L'interés i la passió d'Adrienne Rich per conèixer en profunditat la poesia universal, més enllà de la tradició nord-americana, es desperta de jove, d'acord amb la tendència de la seua generació que, després de la Segona Guerra Mundial, es va interessar per la poesia europea i d'altres continents. Així mateix, declara que sense traduccions d'altres idiomes s'hauria sentit greument desposseïda de molts poetes significatius que ha

pogut llegir, amb els quals reconeix que la seua obra s'ha enfortit. Per això, entre els autors que ha estudiat més àmpliament, no sorprén l'assaig sobre Emily Dickinson destinat a un cicle de conferències universitari l'any 1975. Com ella mateixa escriu, la gent encara es prenia l'obra de la poeta d'Amherst de manera llegendària, condescendent en l'aspecte clínic o sentimental, i restava pendent la qüestió d'analitzar seriosament l'obra d'Emily Dickinson. Com es pot comprovar per la lectura d'aquest admirable assaig, Adrienne Rich s'hi proposa presentar Dickinson mitjançant la lectura dels vint-i-tres poemes que troba crucials per a conèixer les pulsions o els desigs més vitals de la poeta. Indubtablement, es tracta d'una proposta molt atractiva –i raonada– per a absorbir de prop aquests versos de Dickinson, que, si bé podria considerar-se que no és definitiva, em decante per considerar-la del tot exemplar i colpidora.

Adrienne Rich deia que la poesia és un art de traducció de vides, de mons, un fil conductor entre individus, èpoques i cultures diferents. Ara, pensant en aquest *Vesuvi*, considere que la publicació d'aquest assaig d'Adrienne Rich ens incita a llegir una obra poètica i assagística d'alta qualitat i d'una fèrtil significació, plenament vigent per a explicar el nostre temps, tot i que fins ara escassament representada en català. Tret d'uns pocs poemes publicats en antologies, crec que només disposem d'aquestes traduccions de la seua poesia: *Atlas d'un món difícil* (1994) i *Vint-i-un poemes d'amor 1974-1976* (2019).

VICENT BERENGUER

Introducció

L'assaig «Vesuvi a casa: el poder d'Emily Dickinson» d'Adrienne Rich (1929-2012), publicat en 1976, canvià la forma d'entendre la poeta de Nova Anglaterra. El text presenta la manera en què, en la dècada de 1970 –uns anys de plena reconfiguració social pel que fa a les reivindicacions feministes i racials al país–, una de les poetes nord-americanes més destacades d'aquells anys interpreta la poeta més trencadora i avantguardista del segle XIX anglòfon. Poeta, però també, com indica Encarna Sant-Celoni (2019: 11), pensadora, teòrica feminista i icona lesbiana, Rich fa de la història de les dones oblidades o malenteses el focus principal de la seua poètica. En la introducció a *On Lies, Secrets and Silence* ('Sobre mentides, secrets i silenci') –un recull de conferències i articles fets entre 1966 i 1978, on reflexiona sobre temes que havien donat forma a la seua vida i obra–, diu el següent (Rich, 1979: 11):

Tota la història de la lluita de les dones per l'autodeterminació ha estat constantment silenciada. L'obstacle cultural més gros que es troba tota escriptora feminista és que s'ha tendit a